

בעזהש"ת

הגדה של פסח

באר החיים

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

הג הפסח

והגדת לבנך

שביעי של פסח

י"ל ע"י

מכון באר האמונה

עיה"ק ירושלים תובב"א

ניסן תשע"ד לפ"ק

יו"ל ע"י
מכון באר האמונה

הרב שמואל שמעלקא הכהן שלאף
יו"ר המכון

עורכים:
בני הרה"ח ר' יוסף מרגליות שליט"א

כתיבה:
הרב דוד גרוסמן, הרב יעקב פריינד

הגהה:
הרב חיים שמואל אסטרייכר

סדר ועימוד:
הרב יצחק רוזנשטרן

הפצה
"היכלי תורה"

בארץ ישראל
בארה"ב
טל. 02-9924603
פקס. 03-5435884
Tel: (718) 437-0054
Fax: (718) 437-3514

באירופה
44-20-8806-0176

נסדר ונדפס ע"י 'ממלכת התורה עוז והדר'
בתוספת הלכות וביאורים מהגדה של פסח 'מתיבתא'

הגדה של פסח באר החיים

©

כל הזכויות שמורות למו"ל
COPYRIGHT 2014

להערות והארות ניתן לפנות:

ארץ ישראל
מכון באר האמונה
רחוב כי טוב 7 ירושלים תובב"א

ארה"ב
הרב יחיאל הכהן פינק
1684-43rd St.
Brooklyn NY 11204

לונדון
הרב בן ציון יוסף אקסלער
126 Gladsmore Rd
London N15 6TH

או למייל:
beeremunah@gmail.com

עיצוב כריכה ושערים:
שילוב 052-7680880

חג הפסח

חודש ניסן

• החודש הזה לכם ראש חדשים •

מאד הפליג הרה"ק בעל ה'אבני נזר' מסוכטשוב זי"ע בתשובותיו (או"ח סימן שלו) את קדושת הימים, וכפי שכתב לאחד משואליו "יקרתו הגיעני ערב שבת בין השמשות, דבר אשר ביקש להשיב לו על איזה ספיקות במילי דפיסחא, אם כי הקשה לשאול, **כי ימים אלו יקרי הערך שעה ליום יחשב**, על כל זה לאשר ביקש מאד להשיב לו להיות לו לעונג ושמחת יום טוב לקחתי מעט פנאי". וב'אביר הרועים' (אות רסד) הובא עוד מה שהעיד עליו בנו הרה"ק בעל ה'שם משמואל' זי"ע, שבימי חודש ניסן היה אביו "מסבב והולך בעולמות העליונים", כיוצא בזה הובא ב'חידושי הר"ם' (פרשת בא) "החודש הזה לכם, איתא במדרשים, שהכח מסור בידינו והכל נמצא ברשותינו, ואילו ידענו מה הוא ומה שיש בידינו לעשות, **לא היינו מבטלים אפילו רגע**", ואף שאין לנו עסק בנסתרות אלו בכל זאת צריך ללמוד כמה עלינו לנצל ימים נעלים אלו בתורה ועבודה".

הנם ימים מבורכים באים, ימי חודש ניסן קדושים מאד בקדושה עילאית, כמו שרמזה תורה (שמות יב, ב) "החודש הזה לכם ראש חדשים" ופירש בשל"ה הק' (מסכת פסחים פרק נר מצוה אות ז) שכל יום ויום מחודש ניסן דומה לקדושת ראש חודש. צא ולמד עוד ממה שהובא ב'אגרא דכלה' (פרשת פקודי) "קבלנו, דאותן י"ב ימים הראשונים דניסן, ימי הקרבת הנשיאים, המה כח כללי לי"ב חדשי השנה, כל יום רומז לחודש שלם, כן שמענו מאדמו"ר הרמ"מ [מרימנוב] זצ"ל, וז"ל, וז"ל הראות יכולין להתבונן בכל יום איזה מאורעות יהיה בחודש אשר הוא נגד היום ההוא, וכבוד אדמו"ר הרה"ק רבי יעקב יצחק [ה'חזוה' מלובלין זי"ע], היה כותב ברוח קדשו בכל יום מה יהיה בכל החודש, כנודע הדבר בפרסום לחבורתינו קודש, ובאותו השנה שנתבקש בישיבה של מעלה בחודש מנחם, לא כתב עד מנחם, והענין הוא בפרסום".

א. **אשריהם** הצדיקים שמרגישים את קדושת הימים, וכפי שהעיד הרה"ק בעל ה'שם משמואל' מסוכטשוב זי"ע על אביו הרה"ק בעל ה'אבני נזר' זי"ע, שמחמת גדול בהירות קדושת הימים אינו צריך לישון כלל (הובא ב'אביר הרועים' אות רצט).

ואל ידמה האדם בנפשו דהני מילי לצדיקים נשגבים שכנגדם אנו פחותים מחמורים, אבל לדידן לא שייך כל זה, כי זה אינו, וכמו שכתב ב'בית אהרן' (לפסח עמוד פה:) בלשונו הנלהבת

לשמוע בקול היצר הרע המרמהו שכבר אין לו תקנה ח"ו.²

ואולי לכן נמשלו בני ישראל ללבנה (כמבואר בשו"ט תהלים כב, יב) המתמעטת וחוזרת ומתחדשת מדי חודש בחודשו, ועל כך הראה הקב"ה למשה רבינו את הלבנה בהתחדשותה ואמר לו "כזה ראה וקדש", כי קדושת האדם תלויה הרבה בהתחדשות זו.³

צא ולמד ממה שהביא הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע ב'פרי צדיק' (מאמרי סיון אות ד) בשם מרן ה'בעל שם טוב' זי"ע, "שהיה מקנא חוזק ההתעוררות בימי הנעורים", היינו שהשתוקק לבחינה נעלית זו שיש לצעירי הצאן, שבידם להתחדש כסדר בעבודת

עיקר העבודה לאנשים פשוטים כערכנו הוא ענין ההתחדשות, והוא מגדולי היסודות שיהא מתחדש תמיד ולא יתייאש מלהתחיל שוב בעבודתו, ואף שהיצר הרע מנסה לפתותו שכבר נפל פעמים הרבה כ"כ עד שאין בידו לקום עוד ח"ו, אל יקשיב בקולו אלא יתחזק להתחדש כבריה חדשה, וישכח מן העבר ויזכור אך ורק את ההווה, והוא מחובת השעה בימים אלו, וכפי שפירש הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זי"ע להעמיס בפסוק (שמות יב, ג) "החודש הזה לכם ראש חדשים", כי החודש הזה הוא הראש לכל ההתחדשות, ויש ביד האדם לזכות לעוז ותעצומות הנפש שיוכל תמיד להתחזק ולהתחיל את עבודתו מחדש, ולא חלילה

"היוצא לנו מזה, שמי שעובד את ה' באמת יכול ליקח מלילות הללו של סדרים הרבה והרבה, הן ברוחניות והן בגשמיות, ולא דוקא אנשים גדולים יקרי ערך, אלא אפילו אנשים העבים והגסים פחותי ערך, כל אחד יכול ליקח כפי ערכו", וחייבים להאמין בזה ולעזור את הלב בתשובה כדי להתקרב אליו יתב"ש.

ב. בהקדמה לספרו 'אגלי טל' דרש הרה"ק בעל ה'אבני נזר' מסוכטשוב זי"ע טעמא דקרא שעל האדם לקרוא פרשת קריאת שמע פעמיים באהבה מידי יום ביומו, דהנה מקרא מלא דיבר הכתוב (ויקרא כב, ז) שטמא הטובל מטומאתו צריך להמתין להערב שמש ורק אז יעלה מטומאתו, והטעם שאינו נטהר מיד, כי נשאר בו רושם מן הטומאה מפני שבו ביום שָׁבְעָה לה טומאה, ולכן בידו ליטהר ולהתנתק מן הטומאה הישנה רק אחר הערב שמש בבוא יום חדש, ומדה טובה מרובה בדברים שבקדושה, כי מידי יום ביומו צריך האדם לקבל על עצמו עול מלכות שמים שלימה כדי שישאר בו רושם דקדושה לכל היום כולו, ותיכף בקומו משנתו עליו לקרוא קריאת שמע ולקבל על עצמו עול מלכות שמים שלימה, וכמו כן בדרת החשיכה צריך שוב לקבל על עצמו עול מלכות שמים, ובכך יועיל שישאר בו רושם דקדושה בכל שעות היממה, וגם מזה למדנו דלא סגי בקריאת שמע בתחילת היום לכל היום, אלא לעולם עליו לחזור ולהתחדש כדי שיהא רשומא דקדושה ניכר עליו תמיד.

ג. הגה"ח רבי זלמן בריזל ז"ל היה מפרש בדרך הלצה דברי חז"ל (ברכות ד:) "כל האומר 'תהלה לדוד' בכל יום שלש פעמים, מובטח לו שהוא בן העולם הבא", ועי"ש בגמרא שביארו טעמא דמילתא, אך שבעים פנים לתורה, ואפשר לומר כי אנו מסיימים פרק זה בפסוק (קטו, יח) "ואנחנו נברך י-ה מעתה ועד עולם הללוי-ה", ויש כדי להזכיר לאדם תמיד ענין "מעתה", להסתכל רק מרגע זה "ועד עולם" ולא על העבר ח"ו, "פון יעצט בין איך א נייע זלמן" והעבר אין, ובכהאי גוונא מובטח לו שהוא בן עולם הבא, מפני שלא יתשל לעולם מעבודתו.

השי"ת, ובאותה מטבע פירש הבעש"ט הק' זי"ע את הבקשה (תהלים עא, ט) "אל תשליכני לעת זקנה" שלא תתיישר המצוה בעיניו (ראה ב'בעל שם טוב' עה"ת פרשת נח אות סח), ובכלל זה נמי שהאדם העושה המצוה לא יעשנה מתוך התיישנות, "מ'זאל נישט פאר'אלט'עוועט ווערען", רק כל המעשים יהיו בכל הכוחות ומתוך התחדשות¹, וגם הקב"ה כביכול מבקש

ד. **ידועים** דברי התיקו"ז (תיקון ה, הובא ברש"י ויקרא ב, יג) שבעת בריאת השמים והארץ כאשר הבדיל הקב"ה (בראשית א, ז) "בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע", ונתרחקו המים התחתונים מן הקב"ה, היו "בוכין ואמרין, אנן בעיין למיהוי קדם מלכא ובען לסלק לעילא", ואמר הרה"ק בעל ה'חידושי הרי"ם' מגור זי"ע, שההשתוקקות של המים התחתונים היתה מתוקה ועריבה לפני הקב"ה עד מאד, וזה נתן טבע במלח [הבא מן המים] להכשיר ולהמתיק את המאכלים, כמו שאמרו בגמרא (ברכות ה) "מלח ממנתק את הבשר", ומכאן שהקב"ה מבקש מן האדם את ההשתוקקות והצמאון אליו יתב"ש, ואין ביד בשר ודם להבין גודל הנחת רוח שיש להקב"ה מרצון זה, עד שאפשר להמתיק על ידו דבר קשה כמלח.

וגדולים הם הרצון וההשתוקקות להיחשב כקודש קדשים, והם חשובים אף יותר מעצם פעולת המצוה עצמה, ובזה פירשו מה שאמרו (יומא כא) "מקום ארון אינו מן המדה", ולכאורה קשה, דהא כל מלאכת המשכן היתה צריכה להיות מנדבת בני ישראל, וכיון שלמקום הארון לא היו זקוקים לשום דבר גשמי אם כן מאיזו נדבה נעשה חלק זה, ומחדש שרצונותיהם של ישראל שהיו רוצים ומשתוקקים להביא נדבה ומשום מה לא היו יכולים לעשות כרצונם, מהם נעשה מקום הארון, שהוא הכלי המקודש ביותר מכל המשכן, ודוקא הרצונות שלא יצאו בפועל מן המחשבה למעשה הם העולים לרצון לפני ה'.

ויש לרמז דבר זה בדברי המדרש (שמו"ר פרשה נא, ב) "נכנס משה אצל בצלאל, ראה שהותיר מן המשכן, אמר לפני הקב"ה, רבון העולם, עשינו את מלאכת המשכן והותרנו, מה נעשה בנותר, אמר לו, לך ועשה בהם משכן העדות", ולפי האמור יש לפרש שכך היתה שאלתו של משה, דממה שנשאר מן הנדבות נראה שהיו אנשים שרצו והשתוקקו לתת נדבה למשכן ולא עלה בידם שישתמשו בהם, לפיכך שאל משה מה לעשות עם חלק זה שנותר, אמר לו הקב"ה "לך ועשה בהם משכן העדות", כי מזה דייקא יעשו את המשכן, שהרי אין הקב"ה זקוק שינדבו זהב וכסף לבנין המשכן, דהא "לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צב-אות" (חגי ב, ח), אלא הקב"ה חפץ שישתוקקו וירצו לנדב מרכושם עבור המשכן ומרצונות אלו נעשה המשכן.

פעם ליוה הגה"ח רבי יצחק מאיר לוי"ן ז"ל [חתן הרה"ק בעל ה'אמרי אמת' מגור זי"ע] את הרה"ק רבי מאיר יחיאל מאוסטרובצא זי"ע לאסוף כסף עבור צדקה חשובה מאד, אך ההצלחה לא האירה להם פנים ובקושי הצליחו לגייס סכום כל שהוא, נשבר רבי יצחק מאיר בקרבו והתאונן על כך באזני הרה"ק מאוסטרובצא, איך יתכן שאין אנשים יוצאים בהמוניהם לתת תרומתם לגדול הדור כמותו, השיב לו הרה"ק מאוסטרובצא, הנה אמרו חז"ל (בר"ר פרשה מח, י) שבשכר שאמר אברהם אבינו (בראשית יח, ה) "ואקחה פת לחם" זכו בני ישראל לאכול מן במדבר, ובשכר שקיים (שם פסוק ז) "ואל הבקר רץ אברהם" זכו בני ישראל לשליו, ואינו מובן, דהא למעשה לא הגיש לפנייהם לחם כלל, וכמו שאמרו חז"ל (בי"מ פז) שנטמאה העיסה בעת הלישה, ואעפ"כ זכו ישראל לשכר גדול כזה, ואילו בעבור הבקר שהגיש לפנייהם שלש לשונות בחרדל, במובחר שבמובחרים, קיבלו את השליו, שעליו נאמר (במדבר יא, ט) "עד אשר יצא מאפכם", והיה זה להם לעונש ולפורענות, אך מכאן למדנו, שאין הקב"ה מביט ומסתכל על התוצאה כי אם על הרצון, שהרי במקום שמצליח האדם להוציא מעשיו מן הכח לפועל הרי הוא מקיים המצוה

מאתנו "אל תשליכנו לעת זקנה", שלא לקיים מצוותיו חלילה כמצות אנשים מלומדה, שהעושה כן הוא כזורק את העבודה אחרי גוו רח"ל, אלא מתוך חדוה ושמחת הלב ירוץ אל המצוה, והיינו דשנינו בפרקי אבות (פ"ד משנה ב) "בן עזאי אומר, הוי רץ למצוה קלה כבחמורה, ובורח מן העבירה", כי על יהודי לרוץ תמיד לדבר מצוה או לאידך גיסא לברוח מן החטא. הצד השווה שביניהם

שלעולם יעשה עבודתו "מיט א פרישקייט" ובזריזות, ולא יחפש לנוח על מקומו.

ולא תהא כהנת כפונדקית, אם הליכתו של בשר ודם למלאכתו ועסקיו כדי להרוויח כמה גרגירי כסף נעשית מתוך שמחה והתלהבות, כ"ש שעבודת הקודש בצבאו של מלך מלכי המלכים צריכה להיות מתוך חשק ושמחת הלב. ומאד יש להתבונן בלשון קדשו של ה'שפת אמת' (פרשת צו שנת תרל"א ז"ה וברש"י)

בעזר עליון, דמהא שנעשית מחשבתו למעשה מוכח שכך היה רצון השי"ת שיהיה, דאל"כ פשיטא שלא היה מצליח לעשות כן, ולכן הגם שבודאי יקבל שכר על פעולותיו מיהו מצד האדם לא נעשה כלום, לא כן במצוה שלא הצליח בסוף לעשותה, שמזה נראה שלא היה הקב"ה חפץ שכך יקום ויהיה, דאל"כ בודאי היה נעשה כן בסוף, נמצא שכל פעולותיו והשתדלויותיו היו אך ורק מחמת רצונו, על כן חביב רצון זה לפני הקב"ה עד מאד. ולפיכך זכו בני ישראל בזכות הפת שהכין אברהם אבינו ולא היה יכול להגישה לבסוף, דהא מזה שלא עלה בידו לעשות כן מוכח שהיו כל מעשיו מתוך רצונותיו ועשה את הכל מעצמו, משא"כ בהגשת הבקר שהצליח להוציא מחשבתו מן הכח אל הפועל, התם לא היה שכרו גדול כל כך, שהרי רצון ה' היה שיהיה כן ונעשה בסייעתא דשמיא, ושפיר הוה שכר הרצון גדול משכר המעשה.

ה. מעשה ביהודי עני ואביון מארץ ישראל שפרנסתו היתה דחוקה מאד ולא ראה ברכה במשלח ידיו, בצר לו החליט לנדוד רחוק לארצות תימן, לעסוק שם במלאכות הצורפות למשך כמה שנים וכאשר יצבור סכום כסף הגון יחזור לביתו לחיות חיי רווחה, ומן המחשבה למעשה, יצא לדרכו הארוכה אחר שקיבל רשות מאשתו ובני משפחתו. במשך כל ימי שהותו בארץ תימן עמל בזיעת אפיים וצירף פרוטה לפרוטה עד שבתום שלש שנים הצטבר לו באמתחתו סכום מכובד של מאה אלף דולר, והנה הגם שהיה בדעתו להתעכב לעוד שנה או שנתיים כדי לסיים מלאכתו, רצה מאד לשגר את מעותיו לבני ביתו היושבים בערי ציון וסובלים מחרפת רעב, אך בימים ההם לא היו שיירות מצויות מהתם להכא ועל כן לא מצא עם מי לשלוח את צרור הכסף, לאחר זמן שמע על אחד התושבים הנוסע לבקר בארץ הקודש, בשמחה רבה ניגש אליו וביקש ממנו ליטול את צרור הכסף וימסרם לבני משפחתו, שמע האיש את בקשתו והשיב שהוא מוכן ומזומן למלאות שליחותו אך הוא דורש עשירית מסכום הכסף עבור שכר טירחא, הלה התפלל מאד על הסכום המופרז שהוא דורש ממנו, וחשב שאך לצון הוא חומד לו, אולם האיש הבהיר לו מפורשות שלא יטול את הכסף כי אם ישלם לו כגמולו בראשו, התחיל הלה להתווכח עמו וביקש ממנו שלא יגבה ממנו סכום גבוה כל כך, אך משראה שהוא אינו מוכן לוותר לו מאומה פלט בלשונו ואמר שהוא מוכן לשלם כמה שירצה רק ימסור את הכסף לבני ביתו המתייסרים ברעב ובמחסור, מששמע כן השליח הסכים תיכף להצעתו, ואף העלו את הדברים על הכתב מפורשות בכהאי לישנא "אני פלוני בן פלוני מוסר למחזיק שטר זה סכום של מאה אלף דולר, כדי שימסור לבני ביתי כמה שירצה".

השליח שמח על השליחות כמוצא שלל רב ובהיותו בדרך התחיל לחשב בחשבונותיו, שהרי אמר לו בעל הממון בפה מלא שבידו לתת לבני משפחתו כמה שירצה, ואם כן יספיק אם יתן